

УДК 338.48:502.3(4):504.05

Горбач Людмила,
кандидат економічних наук, директор,
Волинський інститут імені В'ячеслава Липинського
ПрАТ «ВНЗ «МАУП»,
м. Луцьк, Україна

ПЕРЕХІД ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ДО ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ВИКЛИКИ НА ШЛЯХУ ДО КЛІМАТИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ: РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР

У сучасному світі нагальних викликів кліматичних змін перехід до зеленої економіки визначається як один із ключових пріоритетів для забезпечення сталого розвитку. Європейський Союз (ЄС) відомий своєю піонерською роллю у впровадженні зеленої моделі, встановив амбітну мету досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року. Ця ціль стала основою Європейського зеленого курсу, що передбачає комплексний стратегічний підхід до кліматичної трансформації регіону в напрямку сталості.

Кліматична трансформація означає комплексні зміни в способах, якими громади виробляють та використовують енергію, організовують транспорт, ведуть сільське господарство, управляють природними ресурсами та вирішують питання викидів парникових газів з метою мінімізації впливу на клімат. Ця трансформація включає перехід на відновлювані джерела енергії, такі як сонячна та вітрова енергія, покращення енергоефективності в будівлях та промисловості, впровадження сталих практик у сільському та лісовому господарствах, а також збільшення вуглецевого поглинання через лісовідновлення й інші природні та технологічні рішення.

Кліматична трансформація має на меті досягнення Глобальних цілей сталого розвитку, таких як ті, що були встановлені в Паризькій угоді 2015 року, зокрема утримання зростання середньої температури

Землі на рівні значно нижчому 2°C порівняно з доіндустріальною епохою та продовження зусиль з обмеження зростання температури до 1,5°C. Це вимагає значних змін в економіці, політиці та суспільстві, а також масштабних інвестицій в нові технології та інфраструктуру.

Реалізація цього масштабного переходу вимагає не лише значних зусиль на національному та міжнародному рівнях, але й активного залучення громад та місцевих ініціатив. В регіональному вимірі кліматична трансформація включає адаптацію до відновлюваних джерел енергії, підвищення енергоефективності, захист біорізноманіття та стимулювання зеленого інноваційного розвитку. Втім, попри значний потенціал для позитивних змін, країни ЄС стикаються з низкою викликів на шляху до кліматичної нейтральності, які охоплюють технологічні, економічні та соціальні аспекти.

На шляху кліматичної трансформації країн ЄС їх перехід до зеленої економіки має вирішальне значення, оскільки ЄС прагне бути лідером у боротьбі зі зміною клімату, захисті довкілля та забезпеченні сталого розвитку. Цей перехід є ключовим елементом Європейського зеленого курсу – амбітного плану, що покликаний трансформувати ЄС у справедливе суспільство з сучасною, ресурсоефективною та конкурентоспроможною економікою, де економічні зростання відбувається відокремлено від використання ресурсів. Це включає зменшення викидів парникових газів, сприяння чистій енергетиці та стимулювання сталого росту. Ця ініціатива охоплює різні політики, від зменшення залежності від викопного палива до інвестицій у зелені технології та збереження біорізноманіття.

Зелена економіка представляє собою економічну систему, орієнтовану на зменшення екологічних ризиків та екологічних дефіцитів з одночасним сприянням сталому економічному зростанню, соціальній рівності тощо. Перехід до економіки замкнутого циклу є ключовим компонентом зеленої економіки ЄС, де максимально зменшуються відходи та збільшується використання та переробка

ресурсів. ЄС прийняв ряд законодавчих актів, спрямованих на зменшення обсягів відходів, заборону одноразових пластикових виробів та підтримку інновацій у сфері переробки та управління ресурсами.

Для переходу до зеленої економіки ЄС запровадив значні фінансові механізми, такі як «Механізм справедливого переходу», який спрямований на підтримку регіонів, пов'язаних з переходом від викопних джерел енергії. Європейський фонд для сталого розвитку плюс (EFSD+) і програма «Європа в цифрову епоху» сприяють інвестиціям у зелені технології та проєкти, що показує зобов'язання ЄС інвестувати у стале та «смайт» майбутнє.

ЄС виступає за розширення зеленої економіки не тільки в межах своєї спільноти, але й на міжнародному рівні через зовнішню політику та співробітництво. Підтримка міжнародних угод про клімат, зокрема Паризької угоди, і співпраця з країнами та регіонами за межами ЄС демонструють зусилля ЄС у сприянні сталому розвитку та захисту довкілля на глобальному рівні.

ЄС, просуваючи амбіції Європейського зеленого курсу, визнає, що успіх цих зусиль залежить від ефективної адаптації та реалізації на регіональному рівні. Регіональний вимір зелених ініціатив включає кілька ключових аспектів: врахування місцевих особливостей; залучення місцевих громад; співпраця між рівнями управління; фінансування та інвестиції; інновації та технологічний розвиток тощо.

Важливим аспектом зеленої економіки є її вплив на регіональну економіку та громади. Через «Механізм справедливого переходу» та інші фінансові інструменти, ЄС прагне не лише мінімізувати негативний вплив екологічних змін на вразливі регіони, а й стимулювати економічне відродження через створення нових робочих місць у сфері відновлюваної енергії, переробки відходів та інших зелених технологій.

Інструмент ЄС «Сусідство, розвиток, міжнародне співробітництво» («Neighbourhood, Development and International

Cooperation Instrument») є ключовим фінансовим інструментом ЄС у межах політики сусідства, одним з напрямів фінансування є стале та інклюзивне зростання та економічний, соціальний і територіальний розвиток, включаючи поступальну інтеграцію у внутрішній ринок ЄС [1].

Розвиток громад і регіонів України в контексті переходу до моделі зеленої економіки та кліматичної трансформації вимагає інтегрованого підходу, який охоплює економічне зростання, соціальну інклюзію й охорону довкілля. Важливо, щоб стратегії розвитку громад враховували місцеві особливості та потреби, одночасно сприяючи економічному, соціальному та територіальному розвитку. Це включає в себе не тільки поступальну інтеграцію у внутрішній ринок ЄС або інші великі економічні простори, але й акцент на локальних зелених ініціативах та потенціалі.

Аналіз досвіду ЄС у сфері переходу до зеленої економіки на шляху кліматичної трансформації відкриває перспективи для України, особливо в контексті енергетичної незалежності із використанням відновлюваних джерел енергії та підвищенні енергоефективності. Україна має значний потенціал для розвитку сонячної, вітрової та гідроенергетики, що надає унікальну можливість для країни зменшити залежність від імпортованого викопного палива і, водночас, зробити крок у напрямку енергетичної безпеки та сталого розвитку. Використання європейського досвіду в цій галузі може допомогти Україні впровадити ефективні механізми стимулювання відновлюваних джерел енергії, забезпечити надійну інфраструктуру та створити сприятливе регуляторне середовище для інвесторів та операторів цієї сфери.

Підвищення енергоефективності може сприяти зниженню енергоспоживання в Україні, особливо в житловому та комерційному секторах. Імплементация європейських стандартів енергоефективності та кращих практик може допомогти Україні впровадити сучасні технології та рішення для зниження витрат на енергію та вуглецевого сліду. Це не тільки покращить енергетичну безпеку країни, але й

принесе економічну вигоду громадам України через зменшення витрат на енергію.

Перехід до відновлюваних джерел енергії не лише зменшує залежність економіки регіонів і громад від імпортованих викопних палив, але й сприяє створенню нових робочих місць, енергетичній безпеці та зменшенню впливу на довкілля. Місцеві проєкти та ініціативи з використання сонячної, вітрової та гідроенергетики сприяють становленню енергетично незалежних та сталих громад.

Інвестиції у підвищення енергоефективності, особливо в житлових та комерційних будівлях, можуть значно знизити енергоспоживання та витрати на енергію для громадян і місцевого бізнесу. Заходи, такі як модернізація опалення, вентиляції, встановлення енергоефективного освітлення та теплоізоляція будівель, є критично важливими для зменшення вуглецевого сліду та підвищення якості життя мешканців.

Регіональна економіка та громади в реалізації концепції та підходів зеленої моделі розвитку країн ЄС відіграють важливу роль у досягненні перспектив сталого розвитку, збереженні ресурсів та боротьбі зі зміною клімату. ЄС, будучи на передовій у впровадженні моделі зеленої економіки, запроваджує ряд ініціатив, спрямованих на зміну способу виробництва, споживання товарів і послуг, а також взаємодії з природним середовищем.

Список використаних джерел:

1. Стратегія біорізноманіття ЄС. Електронний ресурс. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/202208/6%20FINAL%20Tree%20Biodiversity%20Strategy_297x210mm_4%2B4_web_180822.pdf
2. Павліха Н.В., Цимбалюк І.О., Хомюк Н.Л., Войчук М. В., Савчук А.Ю., Коломечюк В.В., Цимбалюк С.М. Безпека сталого розвитку регіонів та територіальних громад України на засадах інклюзивного зростання: монографія. Луцьк : Вежа-Друк. 2022. 514 с.
3. Павліха Н. В., Войчук М. В. Організаційно-економічні засади управління сталим розвитком міста: Монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2019. 236 с.

4. Павліха Н. В., Корнелюк О. А. Активізація транскордонного співробітництва міських поселень. Луцьк: Вежа-Друк, 2019. 212 с.

5. Павліха Н. В., Войчук М. В. Концептуальні засади безпеки сталого просторового розвитку: теоретико-методологічний аспект. Міжнародна економічна безпека України: теорія, методологія, практика. Колективна практика / за наук. ред. Кравчука П.Я. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2020. 212 с. С. 161-183.

6. Павліха Н. В., Цимбалюк І. О., Савчук А. Ю. Сталий розвиток туризму та рекреації: сучасні виклики й перспективи для України [Текст] : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). Об'єм даних 2,84 Мб.

7. Цимбалюк І. О., Павліха Н. В., Цимбалюк С. М. Сталий розвиток спортивно-оздоровчої сфери регіону заради миру та безпеки [Текст] : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). Об'єм даних 3,97 Мб.

8. Лугова М., Цимбалюк І., Павліха Н. Інвестиційна діяльність регіону в умовах європейської інтеграції: ретроспективний аналіз та напрями активізації [Текст] : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 242с.

9. Павліха Н. В., Зелінська О. З., Цимбалюк І. О. Стратегічне єврорегіональне співробітництво: основа для активізації зовнішньоекономічної та інвестиційної діяльності в Україні [Текст] : монографія. Луцьк : ВежаДрук, 2023. 432 с.

10. Павліха Н. В., Яков'юк В. А., Цимбалюк І. О. Управління транскордонними водними ресурсами на засадах сталого розвитку [Текст] : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. 369 с.